

Bijzondere Financieringswet in een notendop (met een illustratie voor het jaar 2009)

Koen ALGOED

HuBrussel en Vives KULeuven

Wim VAN DEN BOSSCHE

Vlaams Ministerie van Financiën en Begroting

ABSTRACT

Through peaceful and democratic reforms, Belgium has been transformed from a unitary to a federal state. Many competences have been transferred to the Communities and the Regions. Belgium's fiscal federalism arrangements ensure that the Communities and the Regions receive the means necessary to exercise their fields of jurisdiction. This paper contributes to understanding the different financial arrangements for the Communities and the Regions.

The funding of the French-speaking and Flemish Communities is almost exclusively based upon grants from the federal government. Tax autonomy is non-existent for the Communities. The complexity of the financial arrangements results from the different and sometimes over time changing horizontal allocation formulas.

The Regions also receive federal grants. But contrary to the Communities the Regions do have full fiscal autonomy, with respect to 12 taxes. Moreover they have the possibility of establishing additional taxes or granting rebates on the portion of personal income tax attributed to them. However, financial transfers from the federal government remain the cornerstone of the financing of the Regions. The variety both of federal grants and horizontal allocation formulas has resulted in a complex financing system for the Regions.

Keywords: state reform, fiscal autonomy, fiscal federalism, allocations

JEL Classification code: H61, H71, H77

Tekst afgesloten op 25 juni 2009.

1 Inleiding

België is over de tijd heen geëvolueerd van een gecentraliseerde unitaire staat naar een staat van gefedereerde entiteiten, in casu Gemeenschappen en Gewesten (G&G). De vijf staatshervormingen van 1970, 1980, 1988-1989, 1993 en 2001 hebben aan die weg getimmerd. Met als resultaat dat ruime bevoegdheden en middelen naar de G&G werden overgeheveld.

De financiering van de G&G wordt concreet geregeld door de bijzondere wet van 16 januari 1989⁽¹⁾. Wijzigingen aan die wet vereisen een tweederde meerderheid in het parlement met bovendien een meerderheid in elke taalgroep. De staatshervormingen van 1993 en 2001 hebben de zogenaamde bijzondere financieringswet op een aantal punten gewijzigd.

Deze bijdrage bespreekt het huidige financieringsstelsel van de G&G zonder een uitspraak te doen over de wenselijkheid van een dergelijk financieringsstelsel. De verschillende financieringsbronnen worden besproken en concreet geïllustreerd voor het jaar 2009. De getoonde cijfers voor het jaar 2009 zijn de bedragen waarop de G&G recht hebben op basis van de meest recente maar niet altijd definitieve parameters voor het jaar 2009. Als vertrekbasis voor de illustraties werd geopteerd voor de economische vooruitzichten zoals gepubliceerd op 20 mei 2009 door het Federale Planbureau⁽²⁾. Eventuele afrekeningen voor het afgelopen jaar 2008 zijn niet in de cijfers vervat.

Sectie 2 bespreekt de financiële middelen van de Gewesten. Sectie 3 gaat dieper in op de middelen ter beschikking gesteld aan de Gemeenschappen, terwijl Sectie 4 de middelen van de Gemeenschapscommissies beschrijft. Sectie 5 geeft een samenvattend overzicht van de dotaties aan Gemeenschappen en Gewesten. Sectie 6 besluit.

1 Uitzondering is de Duitstalige Gemeenschap voor dewelke de financiering wordt geregeld op basis van een gewone wet.

2 Meer bepaald is voor 2009 de verwachte bbp-groei gelijk aan -3,8 % terwijl de verwachte inflatie gelijk is aan 0,3 %.

2 Ontvangsten Gewesten

Behalve **specifieke dotaties** van de federale overheid (zie punt 2.4), schuld-financiering en eigen inkomsten kunnen Gewesten hun uitgaven financieren met middelen op basis van de Bijzondere Financieringswet (BFW). De middelen waarover de Gewesten beschikken op basis van de BFW zijn samengesteld uit a) **gewestelijke belastingen**, b) **samengevoegde belastingen**, c) **toegewezen belastingen**.

2.1 Gewestelijke belastingen

De staatshervorming van 1980 voerde de *ristorno's* van de opbrengst van bepaalde federale belastingen en heffingen in als een financieringsmiddel voor de Gemeenschappen en Gewesten. De horizontale verdeling tussen de deelgebieden van het te *ristornen* bedrag gebeurde op basis van de plaats van inning van de belastingen/heffingen. De Gemeenschappen kregen een *ristorno* op het kijk- en luistergeld (aanvankelijk 40,85 %, in de loop van de jaren tachtig verhoogd tot 41,456 % en 100 % vanaf 1993), waarbij de in Brussel gelokaliseerde opbrengst volgens een bij KB bepaalde verdeelsleutel aan de Vlaamse en Franse Gemeenschap werd toegewezen. Voor de Gewesten sloegen de *ristorno's* op de belasting op spelen en weddenschappen (100 % *ristorno*), de belasting op automatische ontspanningstoestellen (100 % *ristorno*), de openingsbelasting op slijterijen van gegiste dranken (100 % *ristorno*), de onroerende voorheffing (100 % *ristorno*), de registratierechten op de overdrachten van onroerende goederen (8,316 % vanaf 1985, 9,73 % vanaf 1986, 41,408 % sinds 1993) en de successierechten (100 % vanaf 1984 in het kader van regeling van lasten van het verleden en de nationale sectoren). De Gemeenschappen en Gewesten kregen ook de mogelijkheid om opcentiemen of kortingen toe te staan op de belastingen en heffingen die het voorwerp van *ristorno's* uitmaakten.

De staatshervorming van 2001 heeft gezorgd voor een volledige regionalisering, zowel wat betreft de opbrengst als de bevoegdheden voor het bepalen van de aanslagvoet en de belastbare basis, van bestaande en nieuwe gewestelijke belastingen. De nieuwe gewestelijke belastingen waren:

1. het registratierecht op:
 - a. de vestiging van een hypotheek op een in België gelegen onroerend goed;
 - b. de gedeeltelijke of gehele verdelingen van in België gelegen onroerende goederen, de afstanden onder bezwarende titel, onder mede-eigenaars, van onverdeelde delen in soortgelijke goederen, en de omzettingen bedoeld in de artikelen 745quater en 745quinquies van het Burgerlijk Wetboek, zelfs indien er geen onverdeeldheid is,

2. het registratierecht op de schenkingen onder de levenden van roerende of onroerende goederen,
3. het kijk- en luistergeld,
4. de belasting op de inverkeerstelling,
5. het eurovignet,
6. de verkeersbelasting op de autovoertuigen.

Tesamen met de toen reeds bestaande gewestelijke belastingen, met name

7. de belasting op de spelen en weddenschappen,
8. de belasting op de automatische ontspanningstoestellen,
9. de openingsbelasting op de slijterijen van gegiste dranken,
10. het successierecht van rijksinwoners en het recht van overgang bij overlijden van niet-rijksinwoners,
11. de onroerende voorheffing,
12. het registratierecht op de overdrachten ten bezwarende titel van in België gelegen onroerende goederen met uitsluiting van de overdrachten die het gevolg zijn van een inbreng in een vennootschap behalve voor zover het een inbreng betreft door een natuurlijk persoon van een woning in een Belgische vennootschap.

beschikken de Gewesten voortaan over twaalf belastingen op basis van de BFW.

Tabel 1 geeft ter informatie de toestand met betrekking tot de gewestelijke belastingen vóór de staatshervorming van 2001.

Tabel 1: Regionale belastingbevoegdheden vóór staatshervorming van 2001

Regionale belastingen	Belastbare basis	Belastingvoet	Vrijstelling	Inkomsten
De belasting op de spelen en weddenschappen	Gewest	Gewest	Gewest	100% Gewest
De belasting op de automatische ontspanningstoestellen	Gewest	Gewest	Gewest	100% Gewest
De openingsbelasting op de slijterijen van gegiste dranken	Gewest	Gewest	Gewest	100% Gewest
Successierechten	Federaal	Gewest	Gewest	100% Gewest
Kijk- en luistergeld	Federaal	Federaal	Federaal	100% Gemeenschap
De onroerende voorheffing	Federaal	Gewest	Gewest	100% Gewest
Registratierechten op de overdrachten ten bezwarende titel van in België gelegen onroerende goederen	Federaal	Federaal	Federaal	58,592% Federaal, 41,408% Gewest
Registratierechten op hypotheek en verdelingen van in België gelegen onroerende goederen	Federaal	Federaal	Federaal	100% Federaal
Registratierechten op de schenkingen onder de levenden van roerende of onroerende goederen	Federaal	Federaal	Federaal	100% Federaal
De verkeersbelasting op de autovoertuigen	Federaal	Federaal	Federaal	100% Federaal
De belasting op de inverkeerstelling	Federaal	Federaal	Federaal	100% Federaal
Het Eurovignet	Federaal	Federaal	Federaal	100% Federaal

Bron: Van der Stichele, G. en Verdonck, M. (2001), eigen bewerking

Tabel 2 illustreert de opbrengsten van de diverse gewestelijke belastingen voor de drie regio's in het jaar 2008.

Tabel 2: Opbrengsten gewestelijke belastingen in 2008 (in duizend euro)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels H. Gewest
Onroerende voorheffing	84.000	27.337	17.154
Belasting op de spelen en weddenschappen	23.395	22.661	21.279
Belasting op de automatische ontspanningstoestellen	36.434	11.628	7.883
Openingsbelasting op de slijterijen van gegiste dranken	139	123	72
Registratierechten op de overdrachten ten bezwarende titel van in België gelegen onroerende goederen en op verdelingen	1.660.349	796.166	450.051
Registratierechten op hypotheek	128.013	75.016	28.079
Verkeersbelasting op de autovoertuigen	875.868	358.661	114.255
Belasting op de inverkeerstelling	227.842	78.734	45.633
Eurovignet	77.167	35.673	4.938
Registratierechten op de schenkingen onder de levenden van roerende of onroerende goederen	209.159	67.006	40.597
Successierechten en recht van overgang bij overlijden	1.074.872	528.354	320.511
Totaal	4.397.238	2.001.359	1.050.452

Bron: FOD Financiën

Bij de verruiming van de fiscale autonomie in 2001 werd gestreefd naar budgettaire neutraliteit voor de betrokken overheden (federale overheid, G&G). Om de volledige overheveling sinds 2002 van de ontvangsten uit de gewestelijke belastingen te compenseren, zou daarom het aan de Gewesten toegewezen gedeelte uit de personenbelasting negatief worden gecorrigeerd. Om dat te bewerkstelligen, vond de notie "negatieve term" ingang. De vaststelling en de

jaarlijkse evolutie van de negatieve term wordt geregeld door artikel 33bis van de BFW (zie verder).

2.2 Samengevoegde belastingen

We spreken van een samengevoegde belasting ('pick a back tax') wanneer sub-nationale overheden bevoegd zijn om een opcentiem te heffen op een belasting geheven door de centrale overheid. Die supplementaire aanslagvoet wordt –eventueel binnen minimum- en maximumgrenzen- autonoom door de sub-nationale overheid vastgesteld. Samengevoegde belastingen zijn in België een belangrijke bron voor de financiering van de steden en gemeenten via de zogenaamde opcentiemen.

De staatshervorming van 2001 heeft gezorgd voor een concrete invulling van de fiscale autonomie voor de Gewesten inzake personenbelasting⁽³⁾. De Gewesten kregen een marge (in plus of min) om op de door de federale overheid in het betrokken Gewest geïnde personenbelasting algemene forfaitaire dan wel procentuele op- en afcentiemen toe te passen of algemene belastingaftrekken in te voeren. Die marge bedroeg 3,25 % vanaf 1 januari 2001 en 6,75 % vanaf 1 januari 2004⁽⁴⁾. Als voorwaarden werd er opgelegd dat de progressiviteitschaal niet mag worden verminderd en dat er geen "deloyale fiscale concurrentie" mag optreden.

Sinds 2007 (inkomsten 2007, aanslagjaar 2008) geeft de Vlaamse Regering een korting op de personenbelasting aan werkenden die in het Vlaams Gewest wonen. Die korting was in 2007 en 2008 beperkt tot werkenden met een activiteitsinkomen van 22.000 euro of lager op jaarbasis⁽⁵⁾. De korting, een forfaitaire vermindering in de personenbelasting van 125 euro in 2007 en 200 euro in 2008, werd toen maandelijks verrekend via de bedrijfsvoorheffing. Vanaf 2009 vallen alle inkomensdrempels weg en krijgt iedereen die een activiteitsinkomen heeft en in het Vlaams Gewest woont een jaarlijks belastingvoordeel of korting op de personenbelasting. Dit voordeel bedraagt 250 euro voor wie meer dan 22.000 euro aan activiteitsinkomen heeft, en 300 euro voor wie een activiteitsinkomen heeft tussen 5.500 en 22.000 euro. De korting werd in 2009 in één keer verrekend

3 In 1980 werd in de Grondwet ingeschreven dat de Gemeenschappen en Gewesten de mogelijkheid kregen tot het heffen van eigen belastingen. De Grondwet bepaalde wel dat federale overheid altijd beperkingen kan opleggen. Zo werd in 1989 gepreciseerd dat de gefedereerde entiteiten alleen belastingen kunnen heffen in domeinen waar de federale overheid niet actief is (met uitzondering van de personenbelasting). De Gewesten konden dus op de personenbelasting opcentiemen heffen of kortingen toestaan.

4 Een Gewest kan dus sinds 1 januari 2004 maatregelen in de personenbelasting nemen die maximaal 6,75 % van de in het betrokken Gewest geïnde personenbelasting mogen bedragen.

5 Wie geen belastingen betaalt, of minder dan de korting waarop hij/zij recht heeft, krijgt het verschil niet teruggestort. Die korting wordt enkel toegekend aan personen die hun officiële woonplaats (domicilie) in het Vlaams Gewest hebben en geldt voor alle werknemers (zowel van de private als van de openbare sector) die aan de gestelde voorwaarden voldoen. De korting wordt niet toegekend op basis van vervangingsinkomsten.

met de bedrijfsvoorheffing op het loon van de maand februari zodat aan alle werkenden netto 250 of 300 euro meer werd uitbetaald⁽⁶⁾.

2.3 Dotaties

Gemeenschappen en Gewesten hebben jaarlijks recht op een bepaald bedrag, te financieren via een voorafname op de opbrengsten uit de personenbelasting. Soms spreekt men hier van een gedeelde belasting, in de praktijk komen we dichterbij een dotatie toegewezen uit de federale middelen aan de G&G. Een gedeelde belasting is immers een belasting die zowel qua grondslag, tarieven als vrijstellingen uniform over het grondgebied wordt geheven en waarvan de opbrengst geheel of gedeeltelijk aan de subnationale overheden wordt toegewezen volgens een vooraf, meestal grondwettelijk vastgelegd, percentage. De subnationale overheden hebben aldus een gegarandeerd vast aandeel in de jaarlijks centraal geïnde middelen. De subnationale overheden kunnen (her)onderhandelen met de centrale overheid over de verdeelsleutels en belastingvoeten en -basissen. Bemerkt dat het stelsel van samengevoegde belastingen identiek is aan het stelsel van gedeelde belastingen wanneer deelgebieden dezelfde opcentiem (supplementaire aanslagvoet) hanteren.

In ons land kennen we niet het systeem van gedeelde belastingen. Het aandeel van de Gewesten (& Gemeenschappen) in de opbrengst van de personenbelasting is immers niet formeel vastgelegd. Men is vertrokken van een bepaald basisbedrag dat vervolgens gekoppeld is aan de evolutie van de prijsindex en de reële economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006). Er is dus geen sprake van een vastgelegde verticale verdeelsleutel tussen het federale en het gewestelijke niveau. Zo een vaste verdeelsleutel is ook voor de oeso een noodzakelijke voorwaarde om van gedeelde belastingen te kunnen spreken. Meer bepaald stelt de oeso een duidelijke set van (cumulatieve) criteria⁽⁷⁾ voor om dotaties duidelijk te kunnen onderscheiden van gedeelde belastingen. Want nu hanteren sommige landen of de diverse overheden binnen een land andere definities van dotaties en gedeelde belastingen waardoor de data met betrekking tot fiscale autonomie niet coherent zijn⁽⁸⁾.

6 Verdere informatie over de korting is terug te vinden op de website van de Vlaamse overheid www.vlaanderen.be door het ingeven van de zoekterm "jobkorting".

7 De vier criteria zijn 1) bestedingsvrijheid voor subcentrale overheden van toegewezen middelen; indien geoormerkt, kan er geen sprake zijn van gedeelde belastingen 2) zijn de inkomsten voor de subnationale overheid een bepaalde proportie van de totale opbrengsten van de gedeelde belastingen? In afwezigheid van zo een verticale verdeelsleutel of wanneer het inkomensrisico voor de subnationale overheden wordt afgedekt, moeten we spreken van een dotatie 3) ligt de verticale verdeelsleutel vast want niet te veranderen in loop van het budgettaire jaar; indien de verticale verdeelsleutel wel kan worden gewijzigd in loop van budgettaire jaar, kan er geen sprake zijn van gedeelde belastingen maar wel van dotatie 4) is de horizontale verdeelsleutel afhankelijk van de plaats van voortbrenging of afhankelijk van het aantal inwoners, werknemers of van de belastingcapaciteit van de subcentrale overheid, dan is er sprake van gedeelde belastingen; indien de horizontale verdeelsleutel andere indicatoren bevat dan belastingopbrengst, bevolking, aantal werknemers of belastingcapaciteit, moeten we van een dotatie spreken.

8 'Such lack of clarity jeopardizes the coherence of scg [sub-central levels of government] revenue statistics, reduces strength and utility of fiscal design analysis and impairs the comparability of true fiscal autonomy' (oeso, 2006).

Die dotaties worden wel tussen de G&G verdeeld op basis van de opbrengsten van de personenbelasting in de onderscheiden G&G (de relatieve belastingopbrengsten bepalen de horizontale verdeelsleutel⁹). Grotere belastingopbrengsten in de eigen regio/gemeenschap hebben dus een positief effect op het aandeel in het te verdelen bedrag. Het is wellicht de horizontale verdeelsleutel die aanleiding geeft tot het gebruik door sommigen van de term gedeelde personenbelasting.

De ontwikkeling van deze gewest- en gemeenschapsmiddelen kent dus een eigen dynamiek die afwijkt van de evolutie van de federale opbrengsten. Want de G&G profiteren enerzijds niet van de progressiviteit in de opbrengsten van de personenbelasting. Anderzijds ondervinden ze, in tegenstelling tot de steden en gemeenten, ook geen nadelige invloed op hun inkomsten van verlagingen in de federale aanslagvoeten.

2.3.1 Basisbedrag

De Gewesten hebben jaarlijks recht op een bepaald bedrag van de federaal geïnde personenbelasting. Dat bedrag is historisch bepaald en wordt jaarlijks gekoppeld aan de evolutie van de prijsindex en de economische groei¹⁰ (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006¹¹).

Voor de toewijzing van de middelen aan de Gewesten afkomstig van de opbrengst van de personenbelasting gaat men elk jaar uit van een per Gewest berekend basisbedrag met betrekking tot het vorige begrotingsjaar (exclusief de eventuele solidariteitstussenkomst en de negatieve term). Dat bedrag wordt vervolgens aangepast aan de verandering van het algemeen prijspeil (cpi) en de reële groei van het bbp van het begrotingsjaar in kwestie. Die geïndexeerde bedragen per Gewest worden samengeteld en uitgedrukt als een percentage van de totale ontvangsten inzake personenbelasting. Dat percentage wordt vervolgens toegepast op de ontvangsten uit de personenbelasting die in het Gewest gelokaliseerd zijn en geeft aldus het bedrag uit de personenbelasting waarop het Gewest in dat begrotingsjaar recht heeft.

9 Voor de horizontale verdeelsleutel van de Gewesten worden de belastingopbrengsten in de Duitstalige Gemeenschap opgeteld bij die in het Waalse Gewest. Voor de verdeelsleutel van de Gemeenschappen wordt geen rekening gehouden met de belastingopbrengsten in de Duitstalige Gemeenschap en worden de opbrengsten in het Brussels Hoofdsteljk Gewest aan de Vlaamse en Franstalige Gemeenschap toegerekend voor respectievelijk 20 % en 80 %.

10 Die koppeling is geleidelijk ingevoerd. Zo bedroeg de koppeling 10 % in 1994, in 1995 15 %, in 1996 20 %, in 1997 70 %, in 1998 75 %, 97,5 % in 1999 % en 100 % sinds 2000.

11 Op de Interministeriële Conferentie voor Financiën en Begroting van 1 juni 2005 werd besloten om met ingang van het begrotingsjaar 2006 het Bruto Nationaal Inkomen (bni) als parameter voor de economische groei te vervangen door het Bruto Binnenlands Product (bbp) in de berekening van de aan de Gemeenschappen en de Gewesten toegewezen middelen en dotaties ten laste van de federale begroting. De Bijzondere Financieringswet spreekt evenwel nog altijd van een koppeling aan het bni.

In 2009 bijvoorbeeld vertegenwoordigt de basisdotatie 38,44266 % van de in aanmerking genomen opbrengsten van de personenbelasting in het Rijk (zie Tabel 3). Dat percentage toegepast op de respectievelijke regionale opbrengsten van de personenbelasting geeft de dotatie voor elk Gewest.

Als horizontale verdeelsleutel hanteert men hier dus het zogenaamde principe van 'le juste retour' waarbij de horizontale verdeelsleutel voor begrotingsjaar t wordt bepaald door de gewestelijke resultaten van de personenbelasting van het aanslagjaar t-1 (inkomsten t-2).

Tabel 3: Toegewezen belasting in 2009: basisbedrag (in duizend euro)

	Basisbedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Basisbedragen 2009
Vlaams Gewest	7.913.343	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	7.635.474
Waals Gewest	3.737.942	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	3.606.688
Brussels H. Gewest	1.193.322	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	1.151.420
Totaal basisbedragen	12.844.608		12.393.582
Gelocaliseerde pb Vlaams Gewest 2009			20.400.785
Gelocaliseerde pb Waals Gewest 2009			9.128.307
Gelocaliseerde pb Brussels H. Gewest 2009			2.710.044
Totaal pb 2009			32.239.136
Verhouding 2009 totaal basisbedragen / totaal pb			38,44%
	Gelocaliseerde pb	Verhouding B / PB	Middelen 2009
Vlaams Gewest	20.400.785	* 38,44266 % =	7.842.605
Waals Gewest	9.128.307	* 38,44266 % =	3.509.164
Brussels H. Gewest	2.710.044	* 38,44266 % =	1.041.813
Totaal middelen	32.239.136		12.393.582

Bron: eigen berekeningen

Het basisbedrag van de toegewezen personenbelasting moet nog worden gecorrigeerd met:

- 1° de negatieve term
- 2° eventuele solidariteitsbijdrage
- 3° bijkomende middelen overgedragen bevoegdheden

2.3.2 Negatieve term

De bijkomende overdracht van de opbrengst van de gewestelijke belastingen ingevolge de uitbreiding van de fiscale autonomie vanaf 2002 wordt gecompenseerd via de negatieve term. Volgende belastingen maken deel uit van de negatieve term:

1. het registratierecht op de overdrachten ten bezwarende titel van in België gelegen onroerende goederen a rato van 58,592 %, met uitsluiting van de overdrachten die het gevolg zijn van een inbreng in een vennootschap behalve voor zover het een inbreng betreft door een natuurlijk persoon van een woning in een Belgische vennootschap (wat neerkomt op het tot en met begrotingsjaar 2001 niet-toegewezen gedeelte van de opbrengst)
2. het registratierecht op de vestiging van een hypotheek op een in België gelegen onroerend goed
3. het registratierecht op de gedeeltelijke of gehele verdeling van in België gelegen onroerende goederen, de afstanden onder bezwarende titel, onder medeëigenaars, van onverdeelde delen in soortgelijke goederen, en de omzettingen bedoeld in de artikelen 745quater en 745quinquies van het Burgerlijk Wetboek, zelfs indien er geen onverdeeltheid is
4. het registratierecht op de schenkingen onder de levenden van roerende en onroerende goederen
5. de verkeersbelasting op de autovoertuigen
6. de belasting op de inverkeerstelling
7. het eurovignet
8. de interesten en fiscale boeten in de mate dat die tot en met het begrotingsjaar 2001 nog niet aan de Gewesten werden toegewezen
9. het kijk- en luistergeld

Om de negatieve term concreet te berekenen, is telkens het gemiddelde genomen van hogergenoemde belastingen over de begrotingsjaren 1999–2001, waarbij die jaarlijkse ontvangsten werden uitgedrukt in prijzen van 2002.

De zogenaamde basisbedragen van de negatieve term (zie Tabel 4) worden met ingang van het begrotingsjaar 2003 jaarlijks aangepast aan de procentuele verandering van het gemiddelde indexcijfer van de consumptieprijzen, alsook aan 91 % van de reële economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006). De uitzondering hierop is het gedeelte van de negatieve term dat betrekking heeft op het kijk- en luistergeld: dat gedeelte wordt jaarlijks aangepast alleen aan de

inflatie. Het Lambermont-akkoord heeft immers het kijk- en luistergeld (klg) als gemeenschapsbelasting afgeschaft en omgevormd tot een gewestelijke belasting. Als compensatie voor de afschaffing krijgen de drie Gemeenschappen een nieuwe dotatie⁽¹²⁾ die aan de prijsindex gekoppeld is (zie verder). Na analogie met de jaarlijkse aanpassing van die dotatie in functie van de procentuele verandering van het gemiddelde indexcijfer van de consumptieprijzen, wordt het ermee overeenstemmend gedeelte van de negatieve term ook jaarlijks geïndexeerd met de inflatie (CPI).

Tabel 4: Basisbedragen negatieve term in duizend euro (prijzen 2002)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels H. Gewest
Negatieve term exclusief KLG	1.666.703,31	679.340,12	352.770,19
Negatieve term KLG	446.628,37	215.381,49	53.611,63

Bron: FOD Financiën, Studiedienst

Tabel 5. Negatieve term in 2009 (in duizend euro)

Gewestbelastingen zonder kijk- en luistergeld	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%) * 91% BBP 2009 (-3,80%)	Middelen 2009
Vlaams Gewest	2.113.335	* (1 + 0,003) * (1 + 0,91 * (-0,038)) =	2.046.377
Waals Gewest	861.385	* (1 + 0,003) * (1 + 0,91 * (-0,038)) =	834.093
Brussels H. Gewest	447.303	* (1 + 0,003) * (1 + 0,91 * (-0,038)) =	433.131
Kijk- en luistergeld	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%)	Middelen 2009
Vlaams Gewest	515.638	* (1 + 0,003) =	517.184
Waals Gewest	248.660	* (1 + 0,003) =	249.406
Brussels H. Gewest	61.895	* (1 + 0,003) =	62.081
Negatieve term			Middelen 2009
Vlaams Gewest			2.563.561
Waals Gewest			1.083.499
Brussels H. Gewest			495.212

Bron: eigen berekeningen

2.3.3 Solidariteitsbijdrage

De staatshervorming van 1980 verdeelde de federale dotatie tussen de Gewesten voor 1/3 volgens het bevolkingscijfer van elk Gewest, 1/3 volgens de oppervlakte van elk Gewest en 1/3 volgens de opbrengst van de personenbelasting in elk Gewest⁽¹³⁾. Sinds 1989 wordt die dotatie verdeeld op basis van de bijdrage van elke entiteit tot de personenbelasting (PB). In het kielzog van (of als smeer-

12 De basisbedragen, in prijzen van 2002 bedragen voor de Vlaamse, Franstalige en Duitstalige Gemeenschap respectievelijk €457.162.782,45 - €253.553.301,05 - €4.905.413,33.

13 Vermits Brussel nog een aparte financiering genoot, werd de horizontale verdeelsleutel bepaald op basis van het aandeel van het Vlaamse (respectievelijk Waalse) Gewest in de som van de gewichten voor het Vlaamse en het Waalse Gewest.

olie voor) de wijziging van de horizontale verdeelsleutel werd een mechanisme ingevoerd waarbij Gewesten aanspraak kunnen maken op een solidariteitsbijdrage. Indien in een Gewest de gemiddelde opbrengst van de personenbelasting per inwoner lager ligt dan het Rijksgemiddelde, krijgt dat Gewest een dotatie ter grootte van een basisbedrag per inwoner maal het aantal inwoners maal de afwijking in procentpunten (van de gemiddelde opbrengst in het Gewest ten opzichte van het nationaal gemiddelde)¹⁴. Het basisbedrag van de nationale solidariteitstussenkomst bedraagt 11,60 euro per inwoner. Dat basisbedrag wordt vanaf het begrotingsjaar 1989 jaarlijks aangepast aan de procentuele evolutie van de inflatie (CPI).

Tabel 6: Basisbedrag solidariteitsbijdrage in 2009 (in euro)

Basisbedrag 2008	* CPI 2009 (0,30%)	Basisbedrag 2009
18,23	* (1 + 0,003) =	18,29

Bron: eigen berekeningen

Tabel 7. Solidariteitsbijdrage in 2009 (in duizend euro)

	Gelocaliseerde pb	Inwoners	PB per inwoner	Vershil pb per inwoner t.o.v. Rijk
Vlaams Gewest	20.400.785	6.117.440	3,335	9,49%
Waals Gewest	9.128.307	3.435.879	2,657	-12,78%
Brussels H. Gewest	2.710.044	1.031.215	2,628	-13,72%
Rijk	32.239.136	10.584.534	3,046	0,00%

	Basisbedrag 2009	Inwoners	Afwijking per procentpunt	Middelen 2009
Vlaams Gewest	18,29	* 6.117.440	* 9,4877 =	0
Waals Gewest	18,29	* 3.435.879	* 12,7750 =	802.682
Brussels H. Gewest	18,29	* 1.031.215	* 13,7189 =	258.710

Bron: eigen berekeningen

We merken op dat vanaf 2000 het verschil (positief of negatief) in solidariteitsbijdragen ten opzichte van de bedragen in 1999 ten laste komt van de federale overheid. In de overgangperiode 1989-1999 werd de nationale solidariteitstussenkomst door de Gewesten volledig onderling ten laste genomen (de globale dotatie uit de personenbelasting werd hiermee ingekort).

Het basisbedrag van dotatie voor de Gewesten gefinancierd uit de opbrengsten van de personenbelasting, bedroeg 9.551,610 miljoen euro in 1999. De solidari-

14 Concreet wordt in de lente van het jaar t bij de begrotingscontrole de solidariteitsbijdrage voor het jaar t-1 herberekend en volgt dan de definitieve afrekening. Op dat moment is de inflatie gekend voor het jaar t-1 met het oog op de volledige inflatiecorrectie van het basisbedrag per inwoner terwijl het inwonersaantal op 1 januari van het jaar t-2 wordt gehanteerd en de opbrengst uit de personenbelasting voor het aanslagjaar t-2 (dat is de toestand op 30 juni van het jaar t-1 want cijfers voor aanslagjaar t-1 zijn pas in late zomer van het jaar t bekend).

teitsbijdrage voor Wallonië en Brussel, berekend volgens de gebruikelijke formule, bedroeg respectievelijk 546,019 miljoen euro en 43,577 miljoen euro. Het resterende bedrag, 8.962,014 miljoen euro, werd op basis van het aandeel in de opbrengst van de personenbelasting verdeeld over de drie Gewesten. Vlaanderen bv. had voor 1999 een aandeel van 62,0425 % en kreeg dus als dotatie 5.560,262 miljoen euro. Voor 2000 was het nieuwe basisbedrag gelijk aan het basisbedrag van 1999 exclusief de solidariteitsbijdragen, dat is de 8.962,014 miljoen euro, te indexeren met de bni-groei (2,22 %) en inflatie (2,55 %) voor het jaar 2000. Dat gaf 9.394,576 miljoen euro, te verdelen over de drie Gewesten op basis van hun relatief aandeel in de opbrengsten van de personenbelasting. De solidariteitsbijdragen werden volgens de gewone formule berekend en werden apart betaald –ook via een voorafname op de opbrengst uit de personenbelastingen- door de federale overheid. In 2000 betaalde de federale overheid 628,271 miljoen euro uit aan solidariteitsbijdragen. Tesaamen met de basisdotatie gaf dat 10.022,842 miljoen euro. In het systeem van vóór 2000 zou de overheid 10.012,629 miljoen euro hebben uitbetaald in 2000, dat is het basisbedrag van 1999 (inclusief solidariteitsbijdrage) van 9.551,610 miljoen euro, geïndexeerd met de bni-groevoet en inflatie van 2000.

2.3.4 Bijkomende middelen

De Gewesten krijgen *bijkomende middelen in gevolge de overheveling van nieuwe bevoegdheden*¹⁵. De omvang van die dotatie is gekoppeld aan de evolutie van de prijsindex en aan de reële groei van het bbp. Die middelen worden ook voorafgenomen uit de opbrengsten van de personenbelasting.

De horizontale verdeelsleutels liggen, met uitzondering voor buitenlandse handel en de bijkomende middelen met betrekking tot de provincie- en gemeentewet, vast en zijn historisch bepaald in functie van een feitelijk behoeftecriterium.

De middelen inzake buitenlandse handel worden per Gewest bepaald door het aangepaste basisbedrag te verdelen a rato van de fiscale capaciteit van de gewesten. De horizontale verdeelsleutel voor de bijkomende middelen met betrekking tot de provincie- en gemeentewet is een samengestelde verdeelsleutel. Concreet wordt het relatief aandeel berekend dat elk Gewest heeft in de toegewezen middelen uit personenbelasting (exclusief negatieve term), eventuele solidariteitsbijdrage, trekkingsrechten voor werklozen en middelen overgedragen bevoegdheden (landbouw, landbouw&visserij, wetenschappelijk onderzoek landbouw en buitenlandse handel).

¹⁵ Meer bepaald gaat het hier over landbouw sinds 1993 en sinds 2002 landbouw en visserij, wetenschappelijk onderzoek inzake landbouw, buitenlandse handel en de provincie- en gemeentewet.

Tabel 8: Horizontale verdeelsleutels bijkomende middelen overgedragen bevoegdheden

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels H. Gewest
Landbouw (1993)	61,96%	38,04%	
Landbouw & zeevisserij (2002)	60,38%	37,06%	2,56%
Wetenschappelijk onderzoek landbouw (2002)	52,65%	47,35%	
Buitenlandse handel (2002)	variabel	variabel	variabel
Provincie- en gemeentewet (2002)	variabel	variabel	variabel

Bron: Bijzondere Financieringswet

2.3.4.1 Landbouw

Met ingang van het begrotingsjaar 1993 werden door het Sint-Michielsakkoord aan het Vlaamse en het Waalse Gewest bijkomende middelen toegekend voor de overgedragen landbouwbevoegdheden.

De berekening van de bijkomende middelen voor landbouw vertrekt van een totaal basisbedrag voor beide gewesten samen. Dit basisbedrag wordt jaarlijks aangepast aan de procentuele evolutie van de economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006) en van de inflatie (cpi). Het aangepaste basisbedrag wordt nadien over de twee gewesten verdeeld volgens een vaste verhouding: 61,96 % voor het Vlaamse Gewest en 38,04 % voor het Waalse Gewest.

Tabel 9: Bijkomende middelen voor Landbouw (in duizend euro)

	Basisbedrag 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Basisbedrag 2009
Totaal	101.907	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	98.328
	Basisbedrag 2009	Verdeling	Middelen 2009
Vlaams Gewest	98.328	* 61,96 % =	60.924
Waals Gewest	98.328	* 38,04 % =	37.404
Brussels H. Gewest	98.328	* 0,00 % =	0
Totaal		100,00%	98.328

Bron: eigen berekeningen

2.3.4.2 Landbouw en zeevisserij

De berekening van de bijkomende middelen voor de bevoegdheden landbouw en zeevisserij vertrekt van het in artikel 35quater van de BFW vermelde basisbedrag per gewest. Dit basisbedrag per gewest wordt vanaf 2003 jaarlijks aangepast aan de procentuele evolutie van de economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006) en van de inflatie (cpi).

Tabel 10: Bijkomende middelen voor Landbouw en zeevisserij (in duizend euro)

Landbouw en zeevisserij	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Middelen 2009
Vlaams Gewest	27.709	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	26.736
Waals Gewest	17.009	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	16.412
Brussels H. Gewest	1.174	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	1.132

Bron: eigen berekeningen

2.3.4.3 Wetenschappelijk onderzoek

De berekening van de bijkomende middelen voor het wetenschappelijk onderzoek vertrekt van het in artikel 35quinquies van de BFW vermelde basisbedrag per gewest. Dit basisbedrag per gewest wordt vanaf 2003 jaarlijks aangepast aan de procentuele evolutie van de economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006) en van de inflatie (CPI).

Tabel 11: Bijkomende middelen voor Wetenschappelijk onderzoek (in duizend euro)

Wetenschappelijk onderzoek	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Middelen 2009
Vlaams Gewest	27.417	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	26.455
Waals Gewest	24.657	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	23.792
Brussels H. Gewest	0	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	0

Bron: eigen berekeningen

2.3.4.4 Buitenlandse handel

De berekening van de bijkomende middelen voor de bevoegdheid buitenlandse handel vertrekt van het in artikel 35sexies van de BFW vermelde basisbedrag voor de drie gewesten samen. Dit basisbedrag wordt vanaf 2003 jaarlijks aangepast aan de procentuele evolutie van de economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006) en van de inflatie (CPI). De middelen per gewest worden bepaald door het aangepaste basisbedrag te verdelen a rato van de fiscale capaciteit van de gewesten.

Tabel 12: Bijkomende middelen voor Buitenlandse handel (in duizend euro)

Buitenlandse handel	Basisbedrag 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Basisbedrag 2009
Totaal	19.033	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	18.365
	Bedragen 2009	Fiscale capaciteit	Middelen 2009
Vlaams Gewest	18.365	* 63,28 % =	11.621
Waals Gewest	18.365	* 28,31 % =	5.200
Brussels H. Gewest	18.365	* 8,41 % =	1.544
Totaal		100,00%	18.365

Bron: eigen berekeningen

2.3.4.5 Gemeenten en provincies

De berekening van de bijkomende middelen voor de bevoegdheid gemeenten en provincies vertrekt van het in artikel 35septies van de BFW vermelde basisbedrag voor de drie gewesten samen. Dit basisbedrag wordt vanaf 2003 jaarlijks aangepast aan de procentuele evolutie van de economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006) en van de inflatie (CPI). De middelen per gewest worden bepaald door het aangepaste basisbedrag te verdelen a rato van de verdeelsleutel bedoeld in artikel 35septies van de BFW, dit wil zeggen volgens (gecumuleerd):

- ▶ basisbedragen
- ▶ dotatie voor tewerkstellingsprogramma's
- ▶ bijkomende middelen voor landbouw
- ▶ bijkomende middelen voor landbouw en zeevisserij
- ▶ bijkomende middelen voor wetenschappelijk onderzoek
- ▶ bijkomende middelen voor buitenlandse handel
- ▶ nationale solidariteitstussenkomst

Tabel 13 toont voor het begrotingsjaar 2009 de cijfermatige vertaling van de verdeelsleutel bedoeld in artikel 35septies. Het resultaat van de verdeling wordt weergegeven in Tabel 14.

Tabel 13: Verdeelsleutel van artikel 35 septies (in duizend euro)

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels H. Gewest	
Basisbedrag	7.842.605	63,28%	3.509.164	28,31%	1.041.813	8,41%
Tewerkstellingsprogramma's	261.560	53,84%	185.288	38,14%	38.962	8,02%
Landbouw	60.924	61,96%	37.404	38,04%	0	0,00%
Landbouw en zeevisserij	26.736	60,38%	16.412	37,06%	1.132	2,56%
Wetenschappelijk onderzoek	26.455	52,65%	23.792	47,35%	0	0,00%
Buitenlandse handel	11.621	63,28%	5.200	28,31%	1.544	8,41%
Nationale solidariteitstussenkomst	0	0,00%	802.682	75,63%	258.710	24,37%
Totaal	8.229.900	58,15%	4.579.941	32,36%	1.342.161	9,48%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 14: Bijkomende middelen voor Gemeenten en Provincies (in duizend euro)

Gemeenten en provincies	Basisbedrag 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Basisbedrag 2009
Totaal	7.824	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	7.550
	Bedragen 2009	Artikel 35 septies	Middelen 2009
Vlaams Gewest	7.550	* 58,15 % =	4.390
Waals Gewest	7.550	* 32,36 % =	2.443
Brussels H. Gewest	7.550	* 9,48 % =	716
Totaal		100,00%	7.550

Bron: eigen berekeningen

2.3.5 Samenvatting dotaties toegewezen uit opbrengst personenbelastingen in 2009

Tabel 15: Toegewezen personenbelastingen in 2009 (in duizend euro)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels H. Gewest
Basisdotatie (2.3.1)	7.842.605	3.509.164	1.041.813
Negatieve term (2.3.2)	-2.563.561	-1.083.499	-495.212
Solidariteitsbijdrage (2.3.3)	0	802.682	258.710
Bijkomende middelen (2.3.4)	130.127	85.251	3.392
Totaal middelen	5.409.170	3.313.598	808.703

Bron: eigen berekeningen

2.4 Specifieke dotaties

De Gewesten krijgen sinds 1989 *begrotingskredieten* voor programma's voor tewerkstelling van werklozen (Art 35 §1 van de BFW). Van 1989 tot 1999 bleef het "trekkingsrecht" vastgelegd op 312,281 miljoen euro. Na een aantal verhogingen in de periode 2000-2003 bedroeg het bedrag in 2003 485,806 miljoen euro. Na 2003 is het bedrag niet meer gewijzigd. Het wordt ook niet aangepast aan de inflatie. De horizontale verdeelsleutel (die niet is opgenomen in de BFW) bleef ongewijzigd: Vlaanderen 53,04 %, Wallonië 38,14 % en Brussel 8,02 %. De trekkingsrechten zijn inkomsten die verkregen worden van de federale overheid, ten laste van de uitgavenpost 'tewerkstelling en arbeid'.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten slotte krijgt *begrotingskredieten als compensatie voor de dode hand*⁽¹⁶⁾ en voor investeringen (oa. in het kader van Beliris⁽¹⁷⁾).

16 Internationale instellingen in Brussel zijn vrijgesteld van onroerende voorheffing en de overheden lopen aldus de opcentiemen op de onroerende voorheffing mis.

17 In 1993 tekenden de Federale Staat en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een Samenwerkingsakkoord, dat later de naam 'Beliris' meekreeg. Met de financiële tussenkomst van de Federale Staat kan Brussel haar nationale en internationale rol bevorderen door een reeks infrastructuurwerken. Het Samenwerkingsakkoord (het budgettair programma) wordt jaarlijks politiek onderhandeld in een Samenwerkingscomité.

3 **Ontvangsten Gemeenschappen**

De middelen waarover de Franstalige en Vlaamse Gemeenschap beschikken op basis van de Bijzondere Financieringswet, kunnen we als volgt onderscheiden: a) **een dotatie uit de personenbelasting**, b) **een dotatie uit de btw**, en c) **specifieke dotaties**. Daarnaast beschikken de Gemeenschappen over (heel beperkte) niet-fiscale ontvangsten en opbrengsten uit eventuele schuldfinanciering.

De Duitstalige Gemeenschap daarentegen wordt hoofdzakelijk gefinancierd via een dotatie ten laste van de algemene uitgavenbegroting. Vóór 2002 kreeg de Duitstalige Gemeenschap zoals de Vlaamse en Franstalige Gemeenschap de netto-opbrengst van het kijk- en luistergeld. Maar met de regionalisering van het kijk- en luistergeld sinds 2002 krijgt ook de Duitstalige Gemeenschap een compenserende dotatie die vooraf wordt genomen op de federale opbrengsten van de personenbelasting. Dat is de uitzondering op de regel dat de financiering van de Duitstalige Gemeenschap niet wordt geregeld door de Bijzondere Financieringswet.

3.1 **Dotatie uit personenbelasting**

De Franstalige en Vlaamse Gemeenschap hebben recht op een bepaald bedrag van de federaal geïnde personenbelasting. Het basisbedrag is gekoppeld aan de evolutie van de algemene prijzenindex (CPI) en voor 100 %⁽¹⁸⁾ aan de economische groei (bni tot 2005 en bbp vanaf 2006).

De horizontale verdeling van die dotatie gebeurt op basis van de relatieve opbrengst van de personenbelasting. De berekening van het pb-bedrag aan gedeelde belastingen vertrekt van één basisbedrag per Gemeenschap. De som over de twee Gemeenschappen van de aangepaste basisbedragen wordt uitgedrukt als een percentage van de som van de personenbelasting van Vlaanderen, Wallonië (exclusief Duitstalige Gemeenschap) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (tot op 5 decimalen). Het aldus bekomen percentage wordt toegepast op de opbrengst van de personenbelasting per deelgebied. Om de verdeelsleutel voor de Gemeenschappen te bepalen, wordt 20 % van de Brusselse personenbelasting bij opbrengst van het Vlaamse Gewest geteld, 80 % bij die van het Waalse Gewest⁽¹⁹⁾.

18 Die koppeling is geleidelijk ingevoerd. Zo bedroeg de koppeling 10 % in 1994, in 1995 15 %, in 1996 20 %, in 1997 70 %, in 1998 75 %, 97,5 % in 1999 % en 100 % sinds 2000.

19 De opbrengsten van de personenbelastingen van de Duitstalige Gemeenschap worden dus niet verrekend.

Tabel 16: Dotatie uit de personenbelasting in 2009 (in duizend euro)

PB	Basisbedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Basisbedragen 2009
Vlaamse Gemeenschap	3.706.008	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	3.575.875
Franse Gemeenschap	2.066.670	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	1.994.101
Totaal basisbedragen	5.772.678		5.569.976
Gelocaliseerde pb Vlaamse Gemeenschap			20.942.793
Gelocaliseerde pb Franse Gemeenschap			11.155.965
Totaal pb			32.098.758
Verhouding 2009 totaal basisbedragen / totaal pb			17.35262%
	Gelocaliseerde pb	Verhouding B / PB	Middelen 2009
Vlaams Gewest	20.942.793	* 17,35262 % =	3.634.124
Brussels H. Gewest	11.155.965	* 17,35262 % =	1.935.853
Totaal middelen			5.569.976

Bron: eigen berekeningen

3.2 Dotatie uit btw-ontvangsten

3.2.1 Basisbedrag btw

De Franstalige en Vlaamse Gemeenschap krijgen een vast bedrag uit de btw-ontvangsten. Dat bedrag is gekoppeld aan de evolutie van de consumptieprijsindex en de zogenaamde (de)nataliteitsfactor. De (de)nataliteitscorrectie van het begrotingsjaar t wordt berekend door per Gemeenschap het aantal inwoners jonger dan 18 jaar op 30 juni van het jaar t-1 te vergelijken met het aantal min 18-jarige inwoners op 30 juni van het referentiejaar 1988 en vervolgens 80 % van die evolutie te weerhouden. Het grootste getal van de berekeningen per Gemeenschap wordt weerhouden zodat de zwakste denataliteit of de sterkste nataliteit in een bepaalde Gemeenschap bepalend is voor de wijziging van de btw-dotatie. Een aanpassingsfactor groter (kleiner) dan 1 wijst op nataliteit (denataliteit) ten opzichte van het referentiejaar.

Het jaarlijks (aan cpi) geïndexeerde en aan de denataliteit aangepaste basisbedrag wordt tussen de Franstalige en Vlaamse Gemeenschap verdeeld op basis van de verdeelsleutel leerlingenaantallen (6-17-jarigen). De horizontale verdeelsleutel voor begrotingsjaar t wordt vastgesteld op basis van de toestand van het aantal leerlingen⁽²⁰⁾ voor het schooljaar t-1 / t in de periode van 15 januari tot 1

20 Meer bepaald houdt de berekening (geen) rekening met:

- ▶ het aantal onder de leerplicht vallende scholieren (van 6 tot en met 17 jaar) die regelmatig ingeschreven zijn in het lager en secundair onderwijs, met inbegrip van het

februari van het jaar t. In het najaar van begrotingsjaar t maakt het Rekenhof de definitieve cijfers bekend.

Tabel 17: Basisdotatie uit de btw-middelen in 2009 (in duizend euro)

btw	Basisbedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%)	Bedragen 2009
		* DENAT 2009 (102,58821%)	
Vlaamse Gemeenschap	6.326.329	* (1 + 0,003) * 1,0258821 =	6.509.538
Franse Gemeenschap	4.871.986	* (1 + 0,003) * 1,0258821 =	5.013.077
Totaal basisbedragen	11.198.315		11.522.615
	Bedrag 2008	Verhouding leerlingen	Middelen 2009
Vlaamse Gemeenschap	11.522.615	* 56,91% =	6.557.736
Franse Gemeenschap	11.522.615	* 43,09% =	4.964.879

Bron: eigen berekeningen

3.2.2 Bijkomende btw-middelen

Ten gevolge van het Lambermont-akkoord in 2001 worden de Gemeenschappen op twee manieren geherfinancierd. Dat zijn de bijkomende btw-middelen, ook Lambermontmiddelen genoemd.

Vooreerst wordt in de periode 2002-2011 jaarlijks een bepaald bedrag (zie Tabel 18) toegevoegd aan het geïndexeerde basisbedrag van het voorbije jaar. Die bijkomende middelen worden jaarlijks gecumuleerd, geïndexeerd (met de algemene prijsindex) en gecorrigeerd voor eventuele (de)nataliteit⁽²¹⁾ vanaf het begrotingsjaar volgend op de toekenning. Bemerkt dat de bijkomende forfaitaire middelen (de zogenaamde Lambermont basisbedragen) niet onderhevig zijn aan de (de)nataliteitscorrectie in het jaar waarin die worden toegekend.

Ten tweede wordt vanaf 2007 de totale enveloppe btw-middelen van de Gemeenschappen, dat is de basistoelage vermeerderd met de bijkomende forfaitaire middelen vanaf 2002, geïndexeerd met 91 % van de reële groei van het bbp.

onderwijs met beperkt leerplan, in een onderwijsinstelling die door de betrokken gemeenschap wordt ingericht of gesubsidieerd;

- ▶ de leerlingen die het voorwerp uitmaakten van concurrentiële ophalingen zijn uitgesloten in de telling;
- ▶ de jaarlijkse telling van het aantal leerlingen dient de toestand weer te geven op een datum in de periode van 15 januari tot en met 1 februari van het begrotingsjaar t.

Zo bedraagt de verdeelsleutel voor het begrotingsjaar 2006 (en gebaseerd op het aantal leerlingen in het schooljaar 2005-2006) 56,92906 % voor de Vlaamse en 43,07094 % voor Franstalige Gemeenschap, zoals op 4 oktober 2006 door de Algemene Vergadering van het Rekenhof goedgekeurd.

21 Sinds 2001 wordt er een positieve nataliteitsevolutie vastgesteld in de Franstalige Gemeenschap.

Tabel 18: Bijkomende forfaitaire Lambermont-middelen (in euro)

Begrotingsjaar	Opstap
2002	198.314.819,82
2003	148.736.114,86
2004	148.736.114,86
2005	371.840.287,16
2006	123.946.762,39
2007	24.789.352,48
2008	24.789.352,48
2009	24.789.352,48
2010	24.789.352,48
2011	24.789.352,48

Bron: Bijzondere Financieringswet

De loutere optelsom van de in de periode 2002-2011 jaarlijks bijkomende forfaitaire middelen geeft 45 miljard Belgische frank.

De berekening van de bijkomende btw-middelen vertrekt van het verschil voor de twee Gemeenschappen samen tussen twee termen:

- ▶ het bedrag bedoeld in paragraaf 3.1 (jaarlijks geïndexeerde en aan de denataliteit aangepaste basisbedrag, zie Tabel 17);
- ▶ de som van (1) de opstap bedoeld in artikel 38, §3bis van de BFW – zie Tabel 18 – en (2) het aan inflatie (CPI), en vanaf 2007 aan 91 % van de economische groei (bbp) aangepaste basisbedrag, inclusief de opstap van het vorige jaar, aangepast aan de denataliteit.

In de overgangperiode (2002-2012) worden de bijkomende btw-middelen verdeeld op basis van de twee criteria, leerlingenaantallen en aandeel in de personenbelasting, waarbij de bijdrage van elke Gemeenschap tot de personenbelasting steeds zwaarder doorweegt. Meer bepaald wordt in 2002 35 % van de totale bijkomende middelen toegekend op basis van de in elke Gemeenschap gelocaliseerde ontvangsten inzake personenbelasting. De overige 65 % wordt aan de Franstalige en Vlaamse Gemeenschap toegewezen volgens de verdeelsleutel die voor de toegewezen btw-opbrengsten geldt. Het percentage dat volgens de verhouding van de personenbelasting wordt verdeeld stijgt jaarlijks met 5 procentpunten voor de begrotingsjaren 2003 tot en met 2009 en met 10 procentpunten voor de begrotingsjaren 2010, 2011 en 2012.

Vanaf het begrotingsjaar 2012 worden de nieuwe middelen die de Franstalige en Vlaamse Gemeenschap vanaf 2002 ontvangen, inclusief de meeropbrengsten die voortvloeien uit de koppeling van de btw-middelen aan het bbp, volledig

verdeeld in verhouding tot de in elke Gemeenschap gelokaliseerde ontvangsten inzake de personenbelasting.

Tabellen 19 en 20 illustreren de berekening van de bijkomende btw-middelen. Om die bijkomende middelen (als gevolg van forfaitaire verhogingen en koppeling aan bbp-groei) te kunnen afzonderen, moeten we enerzijds de basis btw-dotatie berekenen onder het oude regime, dat is alleen een koppeling aan de inflatie en aan de (de)nataliteit (eerste term) en anderzijds de basis btw-dotatie volgens de nieuwe regels vanaf 2002 (tweede term).

Tabel 19: Berekening Bijkomende Lambermontmiddelen in 2009 (in duizend euro)

btw	Basisbedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%) * DENAT 2009 (102,58821%)	Bedragen 2009
Vlaamse Gemeenschap	6.326.329	* (1 + 0,003) * 1,0258821 =	6.509.538
Franse Gemeenschap	4.871.986	* (1 + 0,003) * 1,0258821 =	5.013.077
Totaal basisbedragen	11.198.315	Eerste term =	11.522.615
	2008	* CPI 2009 (0,30%) * 91% BBP 2009 (-3,80%) * DENAT 2009 (102,58821%)	2009
Opstap 2008	24.789		
Aangepast basisbedrag 2008	12.750.809		
Subtotaal	12.775.598	* (1 + 0,003) * (1 + 0,91 * (-0,038)) * 1,0258821 = (2)	12.691.002
		Opstap 2009 = (1)	24.789
		Tweede term (1) + (2) =	12.715.791

Bron: eigen berekeningen

Tabel 20: Bijkomende Lambermontmiddelen in 2009 (in duizend euro)

	Middelen 2009
Eerste term (a)	11.522.615
Tweede term (b)	12.715.791
Vershil (b) - (a)	1.193.176
A. Te verdelen volgens fiscale capaciteit (70%)	835.223
Vlaamse Gemeenschap (FC = 65,24%)	544.940
Franse Gemeenschap (FC = 34,76%)	290.283
B. Te verdelen volgens leerlingen (30%)	357.953
Vlaamse Gemeenschap (LLN = 56,91%)	203.718
Franse Gemeenschap (LLN = 43,09%)	154.235

Bron: eigen berekeningen

3.3 Specifieke dotaties

Krachtens artikel 62 van de vfw zijn er specifieke dotaties onder de vorm van begrotingskredieten ten gunste van de universitaire samenwerking en ter dekking van uitgaven voor buitenlandse studenten. Die worden enkel aangepast aan de evolutie van de algemene prijzenindex (CPI) en komen ten laste van de wetenschapsuitgaven van de federale overheid.

Tabel 21: Dotatie Buitenlandse studenten en universitaire samenwerking in 2009 (in duizend euro)

	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%)	Middelen 2009
Vlaamse Gemeenschap	33.262	* (1 + 0,003) =	33.362
Franse Gemeenschap	67.532	* (1 + 0,003) =	67.734

Bron: eigen berekeningen

Ook krijgen de Franstalige en Vlaamse Gemeenschap sinds 2002 27,44 % van de te verdelen winst van de Nationale Loterij. De Franstalige en Vlaamse Gemeenschap krijgen dat bedrag rechtstreeks van de Nationale Loterij en niet vanuit de federale begroting. De Lotto-middelen, die met 0,8428 % worden verminderd ten voordele van de Duitstalige Gemeenschap, worden over de Vlaamse Gemeenschap en de Franstalige Gemeenschap verdeeld volgens het aandeel van elke Gemeenschap in het totaal van het voor beide Gemeenschappen bestemde bedrag aan personenbelasting en btw-ontvangsten. De Lotto-middelen worden in de begroting ingeschreven onder de rubriek 'andere ontvangsten'.

Ten slotte ontvangen zoals hoger reeds vermeld de drie Gemeenschappen van de federale schatkist een dotatie als compensatie voor het kijk- en luistergeld. De berekening van de dotatie is gebaseerd op de gemiddelde netto-ontvangsten van het kijk- en luistergeld in 1999, 2000 en 2001, en dat in de betrokken Gemeenschappen. Die netto-ontvangsten werden uitgedrukt in prijzen van 2002. Vanaf 2003 wordt het basisbedrag 2002 van de dotatie aangepast aan de inflatie.

Tabel 22. Dotatie Kijk en Luistergeld in 2009 (in duizend euro)

	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%)	Middelen 2009
Vlaamse Gemeenschap	527.800	* (1 + 0,003) =	529.383
Franse Gemeenschap	292.730	* (1 + 0,003) =	293.608

Bron: eigen berekeningen

4 Ontvangsten Gemeenschapscommissies

Art 65 BFW bepaalt de dotatie voor de **Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie**. Het initieel krediet bedroeg in 1989 2,3817 miljard Belgische frank, en is gekoppeld aan consumentenprijsindex. Die dotatie komt uit de Rijksmiddelen.

Artikel 65bis BFW bepaalt de bijzondere middelen die vanaf het begrotingsjaar 2002 worden toegekend aan de **Vlaamse Gemeenschapscommissie** en aan de **Franse Gemeenschapscommissie**. Het basisbedrag van die middelen is gelijk aan 24.789.352,48 euro. Vanaf het begrotingsjaar 2003 wordt dat basisbedrag jaarlijks aangepast aan de procentuele verandering van het gemiddelde indexcijfer van de consumptieprijzen en aan de reële groei van het bbp van het betrokken begrotingsjaar. Die middelen bestaan uit een gedeelte van de opbrengst uit de personenbelasting (voorafname). 80 % van dat bedrag gaat naar de Franse Gemeenschapscommissie en 20 % naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Tabel 23. Federale dotaties aan Gemeenschapscommissies (in duizend euro)

	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%)	Middelen 2009
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	89.988	* (1 + 0,003) =	90.258
	Bedragen 2008	* CPI 2009 (0,30%) * BBP 2009 (-3,80%)	Middelen 2009
	31.722	* (1 + 0,003) * (1 + (- 0,038)) =	30.608
Vlaamse Gemeenschapscommissie (20%)			6.122
Franse Gemeenschapscommissie (80%)			24.486

Bron: eigen berekeningen

5 Samenvatting

Tabel 24 vat de dotaties voor het jaar 2009 voor de drie Gewesten en Gemeenschappen in dit land samen.

Tabel 24: Dotaties aan Vlaanderen, Waals Gewest, BHG en Franstalige Gemeenschap (in duizend euro, 2009)

	Vlaanderen	Waals Gewest	BHG	Franstalige Gemeenschap	Federale overheid
Dotatie pb gewest	7.842.605	3.509.164	1.041.813		12.393.582
Negatieve term	-2.563.561	-1.083.499	-495.212		-4.142.272
Solidariteitsbijdrage	-	802.682	258.710		1.061.391
Trekkingsrechten	261.560	185.288	38.962		485.809
Bijkomende middelen overgehevelde bevoegdheden	130.127	85.251	3.392		218.770
Dotatie pb gemeenschap	3.634.124			1.935.853	5.569.976
Basisdotatie btw	6.557.736			4.964.879	11.522.615
Bijkomende Lambermontmiddelen	748.658			444.518	1.193.176
Dotatie buitenlandse studenten	33.362			67.734	101.096
Dotatie kijk- & luistergeld	529.383			293.608	822.991
Totaal	17.173.993	3.498.885	847.665	7.706.593	29.227.135

pb= personenbelasting

6 Besluit

Een analyse van het huidige financieringsstelsel van de Gemeenschappen en Gewesten leert dat die op een relatief eenvoudige manier worden gefinancierd. Zo is de financiering van de Gemeenschappen voor quasi 100 % gebaseerd op dotaties vanwege de federale overheid. De complexiteit heeft hier te maken met de indexering van de dotaties en de manier waarop die dotaties tussen de twee betrokken Gemeenschappen worden verdeeld. Er zijn diverse horizontale verdeelsleutels, waarvan sommige dan nog tijdelijk zijn.

De financiering van de Gewesten is complexer omdat die ook over eigen belastingbevoegdheden beschikken. Maar net zoals bij de Gemeenschappen is ook voor de Gewesten dotatiefinanciering vanwege de federale overheid belangrijk. In het totaal van de dotaties en de opbrengsten van gewestelijke belastingen hadden de dotaties in 2008 een aandeel van 53 % in Vlaanderen, 63 % in Wallonië en 45 % in Brussel. De complexiteit heeft hier te maken met het aantal dotaties en de diversiteit in de bijhorende horizontale verdeelsleutels.

7 Bibliografie

De Bijzondere Financieringswet: <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Inflatie	1,12%	2,55%	2,47%	1,64%	1,59%	2,10%	2,78%	1,79%	1,82%	4,49%	0,30%
Groei BNI / BBP vanaf 2006	2,47%	2,22%	0,50%	1,83%	1,20%	1,50%	0,90%	3,00%	2,70%	1,10%	-3,80%
Personenbelasting (EUR);	aj 1998	aj 1999	aj 2000	aj 2001	aj 2002	aj 2003	aj 2004	aj 2005	aj 2006	aj 2007	aj 2007
Vlaanderen	15.221.227.144,09	16.030.193.918,33	16.869.534.030,55	17.965.245.986,54	19.161.089.643,27	19.435.219.198,35	19.269.261.926,33	18.361.800.655,28	19.627.056.953,83	20.400.784.533,30	20.400.784.533,30
Wallonië (excl DG)	6.958.937.788,69	7.270.207.762,46	7.572.732.303,95	7.952.724.002,26	8.376.254.227,46	8.480.691.262,15	8.455.577.372,99	7.856.576.798,03	8.621.779.018,16	8.987.929.639,56	8.987.929.639,56
Brussel	2.221.215.671,16	2.330.454.056,46	2.439.656.584,72	2.590.591.305,21	2.697.836.771,53	2.704.515.183,49	2.640.043.598,25	2.522.035.884,64	2.615.989.967,95	2.710.044.310,60	2.710.044.310,60
Duitstalige Gemeenschap (DG)	132.151.434,86	136.628.117,62	139.307.464,42	145.742.985,33	149.467.379,08	153.498.764,46	152.451.373,34	128.623.545,04	136.862.063,11	140.377.811,89	140.377.811,89
Rijk	24.533.532.038,80	25.767.483.854,87	27.021.230.383,64	28.654.304.281,34	30.384.648.021,34	30.773.924.408,45	30.517.334.270,91	28.869.036.882,99	31.001.688.003,05	32.239.136.295,35	32.239.136.295,35
Bevolking	01.01.1998	01.01.1999	01.01.2000	01.01.2001	01.01.2002	01.01.2003	01.01.2004	01.01.2005	01.01.2006	01.01.2007	01.01.2007
Vlaanderen	5.912.382	5.926.838	5.940.251	5.952.552	5.972.781	5.995.553	6.016.024	6.043.161	6.078.600	6.117.440	6.117.440
Wallonië (excl DG)	3.256.588	3.261.982	3.268.685	3.275.421	3.287.524	3.296.679	3.308.599	3.323.430	3.340.859	3.362.204	3.362.204
Brussel	953.175	954.460	959.318	964.405	978.384	992.041	999.899	1.006.749	1.018.804	1.031.215	1.031.215
Duitstalige Gemeenschap	70.119	70.472	70.831	71.036	71.036	71.571	71.899	72.512	73.119	73.675	73.675
Rijk	10.192.264	10.213.752	10.239.085	10.263.414	10.309.725	10.355.844	10.396.421	10.445.852	10.511.382	10.584.534	10.584.534
Max aanpassingsfactor (deprata- liteit) (VG/FG)	99,69%	99,82%	100,06%	100,44%	100,78%	101,07%	101,36%	101,73%	102,02%	102,31%	102,59%